

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts dom 2021-12-03 i mål T 4746-21, se bilaga A

PARTER

Klagande

Göran Lambertz, 19500217-2038
Hörnstensvägen 6
756 45 Uppsala

Ombud: Advokat Sunita Memetovic
Advokatfirman Ericksson & Häggquist AB

Motpart

Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Ombud: Byråchef Anneli Skoglund och föredragande Alexandra Pettersson Åberg
Samma adress

SAKEN

Skadestånd

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten fastställer tingsrättens dom.
2. Hovrätten förpliktar Göran Lambertz att ersätta staten för rättegångskostnader i hovrätten med 45 000 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från denna dag.
3. Det som tingsrätten har beslutat om sekretess ska fortsätta att gälla.

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Göran Lambertz har yrkat att hovrätten ska förplikta staten att till honom betala ytterligare dels 182 000 kr för ideell skada jämte ränta, dels 1 210 kr för ekonomisk skada och sakskada. Han har också yrkat att hovrätten ska befria honom från skyldigheten att ersätta staten för rättegångskostnader i tingsrätten.

Staten har motsatt sig ändring av tingsrättens dom och yrkat ersättning för rättegångskostnader i hovrätten.

Hovrätten har avgjort målet utan huvudförhandling.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Parterna har i hovrätten fört sin talan på väsentligen samma sätt som i tingsrätten. Göran Lambertz har inskränkt sin talan på så sätt att han här har gjort gällande endast det som anges punkterna 1-16 samt 18 såsom redovisats i tingsrättens dom. Han har även formulerat vissa påståenden något annorlunda jämfört med i tingsrätten. Han har också inskränkt sin talan genom att påstå fel eller försummelser endast av kammaråklagaren Annika Bokefors. Göran Lambertz har vidare gjort gällande att det rör sig om tjänstefel på alla 17 punkterna, flera av dem grova. Han har i hovrätten inte gjort gällande att det har förekommit fel eller försummelse efter häktningsförhandlingen.

Mycket av bevisningen är densamma i hovrätten som i tingsrätten, men Göran Lambertz har inte här åberopat vittnesförhören med Cecilia Fucik, Sven Voltaire och Eva-Marie Persson.

Tingsrätten har redogjort för de rättsliga utgångspunkterna.

Hovrätten gör följande bedömning.

För framgång i målet måste Göran Lambertz till en början styrka de av honom åberopade sakomständigheterna i den mån staten inte har erkänt dessa – eller det på annat sätt tydligt framgått att de är ostridiga. Vidare krävs att hovrätten gör den rättsliga bedömningen att de åberopade sakomständigheter som är erkända, ostridiga eller

styrkta utgör fel eller försummelse vid myndighetsutövning. För framgång med käromålet avseende ideell skada krävs i praktiken även att hovrätten bedömer sådana fel eller försummelser som tjänstefel som ger rätt till kränkingsersättning.

I punkterna 1-15 har Göran Lambertz angett ett antal åtgärder och annat som han påstår att åklagaren inte har vidtagit eller gjort. Påståendena är på det hela taget inte erkända av staten. Endast i begränsad utsträckning har framgått att de är ostridiga.

I det följande går hovrätten igenom punkterna 1-16 och sist punkten 18. I varje punkt tar hovrätten först ställning till om påståendet är erkänt, ostridigt eller styrkt. I förekommande fall bedömer hovrätten sedan om detta utgör fel eller försummelse. I några punkter bedömer hovrätten direkt frågan om fel eller försummelse förekommit, dvs. givet att påståendet skulle vara styrkt. Avslutningsvis prövar hovrätten om de erkända, ostridiga eller styrkta sakförhållandena som helhet utgör dels fel eller försummelse, dels tjänstefel.

I punkterna 1 och 2 är påståendet att åklagaren före beslutet att anhålla Göran Lambertz inte hade undersökt målsägandens förekomst i liknande ärenden respektive inte tagit reda på mer om målsägandens bakgrund.

Ostridigt får anses vara att åklagaren inte före anhållningsbeslutet undersökte målsägandens förekomst i liknande ärenden samt ”inte tog reda på mer” om målsägandens bakgrund. Annika Bokefors har i sitt förhör förklarat att sekretessregler hindrar rutinemässiga kontroller av en målsägandes förekomst i liknande ärenden samt att ytterligare information om målsäganden inhämtades allteftersom utredningen fortskred och anledning därtill framkom. Hovrättens bedömning är att avsaknaden av sådana undersökningar och kontroller inte utgör fel eller försummelse.

I punkten 3 är påståendet att åklagaren inte tillräckligt har beaktat riskerna för falska anmälningar enligt bl.a. BRÅ:s statistik.

Vad som i en given situation är ett tillräckligt beaktande av något lämnar ett stort utrymme för skilda bedömningar. Hovrätten finner att Göran Lambertz inte har styrkt sitt påstående.

I punkten 4 är påståendet att åklagaren inte i behövlig utsträckning har ställt följdfrågor vid förhör med målsäganden och inte granskat om hennes berättelse var konsistent.

Även vad som är behövlig utsträckning lämnar ett stort utrymme för skilda bedömningar. Hovrätten finner att påståendet inte är styrkt.

I punkten 5 är påståendet att åklagaren inte har undersökt målsägandens allmänna trovärdighet genom frågor m.m. Hovrättens bedömning är att bevisningen i målet inte styrker detta påstående.

I punkten 6 är påståendet att åklagaren inte har observerat – eller ”beaktat”, som Göran Lambertz också har uttryckt det – en närmare angiven förändring i målsägandens berättelse. Hovrätten finner att påståendet inte styrks av bevisningen i målet.

I punkten 7 är påståendet att åklagaren inte har förhållit sig kritisk till den av målsäganden påstådda omöjliga samlagsställningen.

Vad det innebär att förhålla sig kritisk lämnar ett mycket stort utrymme för skilda bedömningar. Göran Lambertz har inte, enligt hovrättens uppfattning, styrkt sitt påstående.

I punkten 8 är påståendet att åklagaren inte har dragit ”adekvata slutsatser” av att målsäganden inte lämnade in sin telefon trots att hon anmodades att göra det. Ett styrkande av detta påstående förutsätter bevisning för vilka slutsatser som var adekvata. Bevisningen i målet är inte sådan att detta eller påståendet är styrkt.

I punkten 9 är påståendet att åklagaren inte förrän i det avslutande förhöret med målsäganden har ställt olika frågor, vidtagit utredningsåtgärder och dragit slutsatser beträffande ljudinspelningarna. Göran Lambertz har angett ett antal exempel på sådana

frågor, utredningsåtgärder och slutsatser som enligt hans mening hade varit motiverade. Avsaknaden av just dessa frågor, utredningsåtgärder och slutsatser får anses ostridig. Men hovrättens bedömning är att avsaknaden inte utgör fel eller försummelse vid myndighetsutövning.

I punkten 10 är påståendet att åklagaren har försummat frågor, utredningsåtgärder och slutsatser beträffande återställningen av telefonen samt inte försökt att få fram eventuellt raderat material.

Hovrätten finner att, även om sådana utredningsåtgärder och slutsatser samt försök inte förekommit, detta inte utgör fel eller försummelse.

I punkten 11 är påståendet att åklagaren inte har observerat och tagit hänsyn till att viktiga meddelanden sannolikt hade raderats i målsägandens telefon. Bevisningen styrker enligt hovrättens mening inte att åklagaren rent faktiskt inte har observerat detta eller tagit hänsyn därtill.

I punkten 12 är påståendet att åklagaren inte före anhållningsbeslutet har kontrollerat en viss persons telefon och dragit slutsatser av personens senfärdighet att lämna in den för undersökning.

Det får anses ostridigt att åklagaren inte före anhållningsbeslutet kontrollerade denna telefon. Påståendet att åklagaren inte har dragit slutsatser finner hovrätten inte styrkt. Den inte utförda kontrollen av telefonen utgör enligt hovrättens mening inte fel eller försummelse vid myndighetsutövning.

I punkten 13 är påståendet att åklagaren inte har rätt värderat kravet på sannolika skäl före anhållandet respektive häktningsframställningen.

Vad som är rätt värdering av kravet på sannolika skäl lämnar ett stort utrymme för skilda bedömningar. Hovrättens uppfattning är att bevisningen i målet inte styrker påståendet.

I punkten 14 är påståendet att åklagaren inte har rätt värderat hans berättelse, särskilt i relation till målsägandens.

Bevisningen i målet styrker inte påståendet.

I punkten 15 är påståendet att åklagaren inte har beaktat ursprungssannolikheten för hans skuld på ett rimligt sätt.

Vad som menas med beaktande på ett rimligt sätt lämnar ett mycket stort utrymme för skilda bedömningar och resultat. Det kan tilläggas att ursprungssannolikhet enligt hovrättens mening har ytterst begränsad betydelse för bevisvärderingen i det konkreta fallet. Göran Lambertz inte har styrkt sitt påstående.

I punkten 16 är påståendet att åklagaren gjort fel vid (1) relaterandet av vad Göran Lambertz hade sagt om klänningen och vid (2) hänsynstagandet till och (3) användandet av hans svar. Även om påstådda fel skulle ha gjorts, vilket bevisningen inte styrker, är det hovrättens uppfattning att dessa varken enskilt eller sammantagna utgör fel eller försummelse vid myndighetsutövning.

I punkten 18 är påståendet att åklagaren undanhöll avgörande bevisning vid häktningförhandlingen. Hovrättens bedömning är att Göran Lambertz inte har styrkt sitt påstående.

Som framgått har hovrätten funnit att de av Göran Lambertz åberopande sakförhållandena endast i mindre utsträckning är erkända, ostridiga eller styrkta. Hovrättens helhetsbedömning är att dessa inte utgör fel eller försummelse vid myndighetsutövning, och inte heller tjänstefel.

Tingsrättens dom ska därför inte ändras.

Vid denna utgång är staten berättigad till ersättning för rättegångskostnader i hovrätten. Göran Lambertz har vitsordat yrkat belopp.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast 2024-03-28

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Joakim Zetterstedt, Magdalena Sivall, Patrik Schöldström, referent, och Kristoffer Persson (skiljaktig motivering).

SKILJAKTIG MOTIVERING

Hovrättsrådet Kristoffer Persson är skiljaktig avseende motiveringen enligt följande.

Jag är skiljaktig i fråga om motiveringen avseende Göran Lambertz påståenden om fel eller försummelse i punkterna 5, 7 och 11 samt del av påståendet i punkten 4. Vad gäller den del av påståendet i punkten 4 som avser försummelse att granska om målsägandens berättelse var konsistent ansluter jag mig till majoriteten.

De påståenden om fel eller försummelser där jag inte instämmer med majoriteten går – som jag anser att de får förstås – ut på att åklagaren i olika avseenden borde ha vidtagit fler utredningsåtgärder än vad som varit fallet, i huvudsak genom att ställa ytterligare frågor under förhör med målsäganden. Göran Lambertz har även angett konkreta frågor som han menar borde ha ställts. Att det inte har vidtagits fler åtgärder än vad som faktiskt har skett är en självklarhet. Vidare har staten inte uttryckligen ifrågasatt att just dessa frågor inte har ställts, och något annat framgår inte heller av den framlagda utredningen.

Frågan vilka ytterligare åtgärder som borde ha vidtagits är inte en fråga om bevisning, utan om att rättsligt värdera vad som är ett aktsamt, dvs. inte försumligt, agerande. Det är en annan sak att det kan föras bevisning om att en viss bedömning har varit felaktig, även om ett stort bedömningsutrymme kan göra det svårt att bevisa (jfr domskälen avseende punkterna 13–15). Det är min bedömning att det inte, vare sig med anledning av vad Göran Lambertz påstår under någon punkterna 4, 5, 7 och 11 eller vid en samlad bedömning, har varit försumligt av åklagaren att inte vidta ytterligare åtgärder under förundersökningen fram till häktningförhandlingen.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT

DOM
2021-12-03
Meddelad i
StockholmMål nr
T 4746-21**PARTER****Kärande**Göran Lambertz
Hörnstensvägen 6
756 45 UppsalaOmbud: Advokat Sunita Memetovic
Advokatfirman Ericksson & Häggquist AB
Smedsgränd 2 A
753 20 Uppsala**Svarande**Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Företrädd av byråchefen Anneli Skoglund och föredraganden Åsa Andersson

DOMSLUT

1. Staten förpliktas att till Göran Lambertz utge 18 520 kronor, jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) på 18 000 kronor från den 6 april 2021 till dess betalning sker.
2. Göran Lambertz ska ersätta staten för rättegångskostnad med 222 000 kronor, jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från denna dag till dess betalning sker.
3. Sekretessbestämmelsen i 21 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska, i den mån uppgifterna inte har tagits in i denna dom, fortsatt vara tillämplig ifråga om uppgifter om enskilds hälsa eller sexualliv som lagts fram vid huvudförhandlingen inom stängda dörrar under förhöret med Göran Lambertz och

Dok.Id 2464143

Postadress
Box 8307
104 20 Stockholm**Besöksadress**
Scheelegatan 7**Telefon**
08-561 651 40**E-post:**
stockholms.tingsratt.avdelning1@dom.se
www.stockholmstingsratt.se**Telefax****Expeditionstid**
måndag – fredag
08:00–16:00

Cecilia Fucik. Sekretessbestämmelserna i 21 kap. 1 § och 35 kap. 1 § i förening med 43 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen ska, i den mån uppgifterna inte har tagits in i denna dom, vara fortsatt tillämpliga ifråga om uppgifter om enskilds hälsa eller sexualliv respektive enskilds personliga förhållanden i aktbilagorna 71-88 och 90, som vid förhandlingen lagts fram inom stängda dörrar.

BAKGRUND

Göran Lambertz anhölls den 8 mars 2021 och häktades sedermera den 11 mars 2021 på sannolika skäl misstänkt för våldtäkt natten mellan julafton och juldagen 2020. Åklagaren lade ner förundersökningen och Göran Lambertz försattes på fri fot den 23 mars 2021. Åklagaren lade samma dag ner en förundersökning avseende falsk tillvitelse mot målsäganden i våldtäktsutredningen.

YRKANDEN M.M.

Göran Lambertz har yrkat att staten ska förpliktas att till honom utge skadestånd för ideell skada med 200 000 kronor, eller det lägre belopp som tingsrätten finner skäligt, jämte ränta från den 6 april 2021, samt för ekonomisk skada och sakskada med 1 730 kronor.

Staten har medgett att till Göran Lambertz betala 18 520 kronor som ersättning enligt lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder (frihetsberövandelagen). Beloppet fördelar sig på 18 000 kronor för lidande och 520 kronor för avdrag på allmän pension. Staten har i övrigt bestritt Göran Lambertz talan.

Staten har vitsordat de yrkade beloppen för ekonomisk skada och sakskada som skäliga i och för sig. Vidare har staten vitsordat den begärda räntan som skälig i och för sig.

Staten har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

GRUNDER***Göran Lambertz***

Staten har gjort sig skyldig till fel eller försummelser vid myndighetsutövning i förundersökningen mot Göran Lambertz i varje fall enligt följande.

1. Försummelse att före anhållningsbeslutet undersöka målsägandens förekomst i liknande ärenden.
2. Försummelse att före anhållningsbeslutet ta reda på mer om målsägandens bakgrund.
3. Försummelse att tillräckligt beakta riskerna för falska anmälningar enligt bl.a. BRÅ:s statistik.
4. Försummelse att i behövlig utsträckning ställa följdfrågor vid förhör med målsäganden och att granska om hennes berättelse var konsistent.
5. Försummelse att undersöka målsägandens allmänna trovärdighet genom frågor m.m.
6. Försummelse att observera den avgörande förändring i målsägandens berättelse som skedde sedan vittnet Lina hörts och där berättelse ett omöjliggjorde påståendet att hon hade somnat, som hennes berättelse sedan gick ut på.
7. Försummelse att förhålla sig kritisk till den av målsäganden påstådda omöjliga samlagsställningen.
8. Försummelse att dra adekvata slutsatser av att målsäganden inte lämnade in sin telefon trots att hon anmodades att göra det.
9. Försummade frågor, utredningsåtgärder och slutsatser beträffande ljudinspelningarna.
10. Försummade frågor, utredningsåtgärder och slutsatser beträffande återställningen av telefonen där stora delar av innehållet raderades, inga försök att få fram eventuellt raderat material.
11. Försummelse att observera och ta hänsyn till att viktiga meddelanden sannolikt hade raderats i målsägandens telefon.

12. Försummelse att före anhållningsbeslutet kontrollera Martins telefon och dra slutsatser av hans senfärdighet att lämna in den för undersökning.
13. Försummelse att rätt värdera kravet på sannolika skäl före anhållandet respektive häktningsframställningen.
14. Försummelse att rätt värdera Göran Lambertz berättelse, särskilt i relation till målsägandens.
15. Försummelse att beakta ursprungssannolikheten för Göran Lambertz skuld på ett rimligt sätt.
16. Fel vid relaterandet av vad Göran Lambertz hade sagt om klänningen och vid hänsynstagandet till och användandet av hans svar.
17. Försummelse att undersöka 2017 års fall sedan man fått kännedom om det.
18. Åklagaren undanhöll avgörande bevisning vid häktningsförhandlingen. Åklagaren var skyldig att vid häktningsförhandlingen redovisa alla de omständigheter och bevis som tydligt talade mot att Göran Lambertz var skyldig.
19. Slarvig undersökning av 2017 års fall efter häktningen.
20. Försummad undersökning av 2018 års fall när detta väl blev känt.
21. Försummelse att undersöka andra tidigare fall efter häktningsförhandlingen.
22. Försummelse att rätt värdera kravet på sannolika skäl en vecka efter anhållandet.
23. Försummelse att skriva av ärendet med en adekvat motivering.
24. Försummelse vid avskrivning av brottsmisstankarna mot målsäganden.

Åklagaren har på alla 24 punkter åsidosatt vad som gäller för uppgiften (jfr. 20 kap. 1 § brottsbalken) och därmed gjort sig skyldig till tjänstefel. Flera av tjänstefelen är grova. Göran Lambertz överlämnar till rätten att bedöma vilka som är grova. Åklagaren har också gjort sig skyldig till grovt tjänstefel genom det sammantagna agerandet i brottsutredningen.

Överåklagaren har gjort sig skyldig till tjänstefel avseende punkterna 3, 6–10 och 12–15.

Felen och försummelserna, ibland tjänstefelen, ledde till att Göran Lambertz anhölls och häktades samt utsattes för husrannsakan och beslag med följd att han drabbats av ideell och ekonomisk skada samt sakskada enligt yrkandet.

När det gäller den ideella skadan ska ersättning utgå enligt frihetsberövelagen och därutöver enligt skadeståndslagen (1972:207). Han yrkar inte ersättning enligt frihetsberövelagen utöver vad staten medgett, dvs. 18 520 kr.

Vad gäller ersättningen för ideell skada enligt skadeståndslagen grundas yrkandet på tjänstefel av sådant slag som fordras enligt 2 kap. 3 § och 3 kap. 2 § skadeståndslagen för att ersättning ska utgå för ideell skada. Tjänstefelen är brott som innefattar angrepp mot Göran Lambertz frihet. Skadan, även i den mån Göran Lambertz lidit den efter frihetsberövelagen och fram till domen, beror på frihetsberövelagen, och misstänklighetsförordningen i samband med det, på ett sådant sätt att den är ersättningsgill. Skadan har förstärkts av de tjänstefel som har förekommit, och i den delen bör ersättning utgå enligt skadeståndslagen.

När det gäller den ekonomiska skadan och sakskadan ska ersättning utgå enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen på grund av fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Kostnaderna och sakskadan uppkom som en följd av de felaktiga besluten om husrannsakan och beslag respektive det felaktiga anhållningsbeslutet.

Staten

Görans Lambertz talan ska i första hand prövas enligt frihetsberövelagen eftersom den har företrädare framför skadeståndslagen (1 kap. 1 § skadeståndslagen). Göran Lambertz har varit anhållen och häktad under perioden den 8 till och med 23 mars 2021 och har därför rätt till ersättning enligt frihetsberövelagen för lidande, förlorad arbetsförtjänst och utgifter (2 och 7 §§). Ansvaret för staten enligt frihetsberövelagen är strikt, dvs. det behöver inte visas att fel eller försummelse har skett vid myndighetsutövningen för att ersättning ska utgå.

Ett skäligt belopp för lidande kan bestämmas till 18 000 kronor enligt Justitiekanslerns och domstolarnas praxis för frihetsberövanden av jämförbar längd. Varken med hänsyn till publicitet eller av annat skäl finns det anledning att medge något förhöjt belopp för lidande.

Därutöver har Göran Lambertz med stöd av frihetsberövandelagen rätt till 520 kronor för det avdrag på allmän pension som blivit en följd av frihetsberövandet. De utgifter som Göran Lambertz i övrigt begär ersättning för har inte varit en direkt följd av frihetsberövandet och kan därför inte ersättas enligt frihetsberövandelagen.

Göran Lambertz talan ska därefter också prövas enligt skadeståndslagen, enligt vilken ersättning kan utgå för bl.a. sakskada och ren förmögenhetsskada om skadan orsakats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning (3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen). Ersättning för ideell skada förutsätter därutöver att den skadelidande utsatts för en allvarlig kränkning genom typiskt sett integritetskränkande brott (3 kap. 2 § 2 och 2 kap. 3 §). Ersättning för samtliga nämnda skadetyper kan även utgå vid överträdelser av Europakonventionen (3 kap. 4 §). Om skadeståndslagen tillämpas begär Göran Lambertz – utöver ersättning för ideell skada och ersättning för de tidigare nämnda utgifterna – också 100 kronor i ersättning för sakskada i form av förstörd mat i kylskåpet under tiden då hans bostad var avspärrad.

I detta fall har emellertid varken polis eller åklagare gjort sig skyldig till några skadeståndsgrundande fel, försummelse eller brott. Och någon konventionsöverträdelse har inte ens påståtts. Göran Lambertz har därför inte rätt till någon ersättning utöver vad staten har medgett att utge med stöd av frihetsberövandelagen. Dessutom var det tingsrätten som självständigt beslutade att Göran Lambertz skulle häktas och hovrätten som fastställde det beslutet. Det föreligger därför inte nödvändigt orsakssamband mellan å ena sidan polisens och/eller åklagarnas agerande och å andra sidan eventuella skador till följd av häktningen.

När det gäller kostnaderna för resa och hotell har de drabbat en annan person än Göran Lambertz och är därför inte ersättningsgilla för hans del. Det är alltså frågan om en s.k. tredjemansskada. Statens inställning i den här frågan gäller oavsett om anspråket grundas på frihetsberövandelagen eller skadeståndslagen.

UTVECKLING AV TALAN

Göran Lambertz

Inledning

Det är viktigt att polis och åklagare gör rimliga ansträngningar för att kontrollera en målsägandes uppgifter under en förundersökning och beaktar möjligheten att målsäganden inte talar sanning. Det är vidare viktigt att åklagare inte undanhåller utredning från domstolarna vid en häktningsförhandling samt att åklagaren vid häktningsförhandlingen presenterar även sådana uppgifter som är till den misstänktes fördel. Samtliga dessa aspekter har brustit när det gäller förundersökningen mot Göran Lambertz. Dessa brister har lett till att Göran Lambertz frihetsberövades under perioden 8 till 23 mars 2021, vilket i sin tur har lett till den skada som han yrkar ersättning för i målet.

Göran Lambertz anhölls den 8 mars 2021 misstänkt för en våldtäkt som skulle ha begåtts under natten mellan julafton och juldagen 2020. Han överklagade anhållningsbeslutet och det överprövades den 9 mars av överåklagare Eva-Marie Persson. Anhållningsbeslutet stod fast. Den 11 mars häktades Göran Lambertz av Uppsala tingsrätt på sannolika skäl misstänkt för våldtäkt. Beslutet överklagades till Svea hovrätt som i beslut den 12 mars lämnade överklagan utan bifall. Under förundersökningen hördes målsäganden den 26 januari, den 9, 18 och 22 februari samt den 15 och 21 mars. Göran Lambertz hördes sammanlagt fyra gånger den 8, 9 och 23 mars. Den 23 mars lades förundersökningen ned och Göran Lambertz försattes på fri

fot. På eftermiddagen samma dag mötte Göran Lambertz representanter från media i sin trädgård i Uppsala. Han kommenterade då utredningen.

Göran Lambertz har känt målsäganden i våldtäktsutredningen sedan januari 2020. Före julafton 2020 hade de bara träffats vid ett tillfälle. De hade varit vänner på Facebook sedan en tid tillbaka. Målsäganden hade kontaktat Göran Lambertz med anledning av att hon blivit polisanmäld för förtal efter att hon under 2017 anmält en man för våldtäkt. Göran Lambertz var engagerad i den typen av frågor och hon kontaktade honom för att få hjälp, vilket han också gav henne. De blev goda vänner och efter en tid hade de utvecklat en relation där de såg varandra som ”bonuspappa” respektive ”bonusdotter”.

Eftersom Göran Lambertz var ensam och målsäganden hade ångest inför julen bjöd Göran Lambertz hem henne till sig för att de skulle fira julafton tillsammans. Under kvällen blev båda relativt berusade. Både han och hon kom att göra vissa fysiska närmanden, vilket slutade med att de hade samlag. Samlaget var frivilligt från bådars sida och något övergrepp var det inte fråga om. Ungefär klockan 23 hade de ett videosamtal med målsägandens vän Lina. Under slutet av detta samtal gick de ner i köket och tog en drink. Därefter avslutades samtalet och de återvände till övervåningen där samlaget ägde rum.

Målsäganden har lämnat motstridiga och felaktiga uppgifter

Efter att Göran Lambertz polisanmäls för att ha våldtagit målsäganden och en förundersökning inletts har målsäganden i de förhör som hållits med henne inte varit konsekvent i sina uppgifter utan ändrat sig i en rad olika frågor. Detta borde polis och åklagare uppmärksammat då det påverkade hennes trovärdighet.

En av de mest väsentliga frågor där målsäganden ändrade sig var huruvida hon ”däckade” under det videosamtal som hon och Göran Lambertz hade under julaftonskvällen med målsägandens vän Lina. I det första förhöret som hölls med

hennes nämnde hon inget om detta. I senare förhör har hon däremot uppgett att hon däckade under slutet av videosamtalet, vilket inte är sant. Det framstår som sannolikt att hon ändrat sina uppgifter så att de bättre skulle stämma överens med vad Lina uppgett i ett mellanliggande förhör. Lina hade vid tidpunkten för det andra förhöret med målsäganden hörts och då uppgett att målsäganden däckade i slutet av samtalet. Att målsäganden ändrat sig på en så väsentlig punkt borde ha uppmärksammats av polis och åklagare och lett till följdfrågor för att utreda frågan vidare. Några sådana följdfrågor ställdes emellertid inte.

I det första förhöret beskrev målsäganden vidare en samlagsställning som i praktiken var fysiskt omöjlig. Polis och åklagare borde ha uppmärksammat detta och ställt följdfrågor till målsäganden där dessa uppgifter kontrollerades. Några sådana frågor ställdes inte. Inte heller beaktades denna uppgift vid bedömningen av målsägandens allmänna trovärdighet.

Polis och åklagare gjorde inte heller någon närmare analys av den allmänna konsistensen i målsägandens uppgifter. I de förhör som hölls med henne ljög hon om en rad småsaker, t.ex. om hur många gånger de träffats och hur länge de varit vänner på Facebook. Den typen av agerande är typiskt sätt ägnat att minska en persons generella trovärdighet.

Målsägandens och vittnet Martins telefoner

Under utredningen lämnade målsäganden in skärmdumpar från sin telefon avseende en meddelandekonversation mellan målsäganden och hennes tidigare pojkvän, Martin, från tiden omedelbart efter den påstådda våldtäkten. Det första meddelandet är uppenbart en fortsättning på en pågående konversation. Några tidigare meddelanden i denna konversation har dock inte lämnats in eller kunnat återfinnas i målsägandens telefon. Eftersom hon inte hade kunnat skicka några meddelanden under den period då hon påstått sig vara däckad hade det varit av intresse att få in dessa meddelanden, t.ex. från Martin. Avsaknaden av dessa meddelanden skulle kunna innebära att målsäganden

medvetet raderat dem för att de inte talade till hennes fördel. Trots detta dröjde det mycket lång tid innan polis och åklagare såg till att få in Martins telefon. Det behövdes tre påminnelser innan Martin till slut lämnade in telefonen. Det visade sig då att målsäganden hade skickat meddelanden från tiden då hon, enligt sina egna uppgifter, skulle ha varit däckad. När detta blev känt lades förundersökningen ner och att Göran Lambertz försattes på fri fot. Polis och åklagare borde reagerat tidigare.

Det tog även lång tid för polis och åklagare att få tillgång till målsägandens telefon. Dagen innan hon till slut lämnade in den hade hon dessutom fabriksåterställt den, vilket innebar att en stor mängd meddelanden och övrig information gått förlorad. Att hon fabriksåterställde sin telefon innan hon lämnade in den borde fått polis och åklagare att allvarligt ifrågasätta hennes trovärdighet. Hon borde fått betydligt tuffare frågor om detta än de som ställdes. Polis och åklagare borde sökt målsägandens tillstånd att inhämta raderad information via hennes tjänsteleverantör.

Målsäganden hade utan att Göran Lambertz visste om det använt sin telefon för att spela in deras samvaro under julafton och juldagen, vilket är ett märkligt beteende i sig. Hon gav in ett antal ljudfiler från julafton och juldagen till polisen. Inspelningarna ligger i kronologisk ordning på respektive fil, vilket ger intryck av att de blivit selektivt utvalda för att passa målsägandens syfte. Polis och åklagare borde ha reagerat på detta och följt upp vad som var anledningen till att filerna gavs in som de gjorde.

Målsägandens bakgrund

Polis och åklagare kontrollerade inte självmant om målsäganden hade förekommit i andra ärenden. Hade man gjort det och även undersökt målsägandens bakgrund i övrigt hade man insett att det fanns anledning att misstänka att hon inte talade sanning. Det finns all anledning för polis och åklagare att göra i vart fall en översiktlig sådan kontroll med hänsyn till att det av statistik från Brottsförebyggande rådet framgår att i tio procent av alla anmälda fall avseende våldtäkt så har någon våldtäkt sannolikt inte ägt rum och i 20 procent av fallen väcker utredningen tvivel.

Målsäganden förekom sedan tidigare i flera utredningar rörande våldtäkt. I vart fall i tre fall, 2015, 2017 och 2018 har hon anmält män för våldtäkt. I 2017 och 2018 års fall var omständigheterna mycket lika de i Göran Lambertz fall. I det ena fallet lades förundersökningen ned i brist på bevis och i det andra frikände Svea hovrätt den tilltalade efter att det blivit fällande dom i tingsrätten. Redan under det första förhöret med målsäganden, långt innan Göran Lambertz anhölls, fick polis och åklagare kännedom om 2017 års fall. Redan då hade det funnits anledning att undersöka om det var relevant för utredningen.

I 2017 års fall hade målsäganden, målsägandens vän Lina, som var vittne i utredningen rörande Göran Lambertz, och ytterligare en kvinna anmält en man för våldtäkt. Sedan det kom fram bilder som tydde på att det sexuella umgänget var frivilligt lades utredningen emellertid ned. 2017 års fall var alltså relevant för utredningen då det indikerade att målsäganden och vittnet Lina satt i system att felaktigt anmäla män för våldtäkt. Efter häktningen av Göran Lambertz gjorde polisen en analys av 2017 års fall men fann att det inte var relevant för utredningen. Den bedömningen var uppenbart felaktig.

Efter att Göran Lambertz häktats fick polis och åklagare kännedom om 2018 års fall. Även i det fallet hade målsäganden anmält en man för våldtäkt. Han fälldes i tingsrätten men friades i hovrätten. Det fanns omständigheter som var mycket lika de som var för handen i utredningen mot Göran Lambertz. Även i det fallet hade målsäganden spelat in och selektivt gett in ljudfiler från samvaron. Hon hade även fabriksåterställt sin telefon innan den lämnades in till polisen. När polis och åklagare fick kännedom om 2018 års fall har de försummat att undersöka det och dra korrekta slutsatser. Självklart skadar de stora likheterna målsägandens trovärdighet.

Göran Lambertz och de uppgifter han lämnade under förundersökningen

När Göran Lambertz frihetsberövats lämnade han en berättelse som höll ihop rakt igenom. Han ändrade sig inte, som målsäganden, på en mängd punkter och kunde inte heller beläggas med någon lögn. Detta borde polis och åklagare ha tagit större hänsyn till vid bedömningen av om det fanns sannolika skäl för brottsmisstanken. Polis och åklagare tog inte heller hänsyn till den mycket låga ursprungssannolikheten för att han, en tidigare ostraffad man i sjuttioårsåldern, skulle begå en våldtäkt. Enligt statistikuppgifter begås inga våldtäkter av män i sjuttioårsåldern.

Under ett av förhören med Göran Lambertz påstod förhørsledaren att de hade tillgång till en ljudfil från juldagen där Göran Lambertz säger att det var han som knäppte upp knapparna på målsägandens klänning och att det var han som tog av henne klänningen. Vad som egentligen framgick av inspelningen var att Göran Lambertz sa ”Det var jag som knäppte upp dem igår [knapparna], men jag lyckades inte särskilt bra och få av dig klänningen. Den var jäkligt svår att få av. Den satt så hårt på överkroppen.” Förhørsledarens påstående att Göran Lambertz hade sagt att han faktiskt hade tagit av klänningen stämde alltså inte. Detta utnyttjades under utredningen av åklagaren, bl.a. under häktningsförhandlingen, för att undergräva Göran Lambertz trovärdighet då han i tidigare förhör sagt att han inte tagit av målsäganden klänningen. Det är ett mycket allvarligt fel av förhørsledaren att på det sätt som skett oriktigt återge vad som framgick av inspelningen för att på detta sätt försöka ertappa Göran Lambertz med en lögn.

Meddelanden mellan Göran Lambertz och målsäganden den 27 och 28 december

I tiden efter händelsen på julafton, under den 27 och 28 december, hade Göran Lambertz och målsäganden en sms-kommunikation där Göran Lambertz bl.a. förbannade sig själv för att han inte kunnat låta bli målsäganden och lovade att aldrig mer ha sex med henne. Åklagare och polis har under förundersökningen felaktigt lagt honom detta till last och menat att det styrker påståendet om våldtäkt.

Kommunikationen berodde istället på att Göran Lambertz kände skuld för att samlaget hade ägt rum eftersom han av flera skäl inte ville ha en sådan relation med målsäganden.

Åklagaren undanhöll uppgifter vid häktningsförhandlingen

Vid häktningsförhandlingen undanhöll åklagaren en mängd uppgifter från tingsrätten som talade till Göran Lambertz fördel. Åklagaren uppmärksammade inte domstolen på

- de motsägelsefulla uppgifterna om däckningen under videosamtalet med Lina,
- att målsäganden sannolikt raderat meddelanden som skickats mellan henne och Martin på julaftonsnatten,
- att det krävdes flera påminnelser innan målsäganden lämnade in sin telefon och att hon då hade fabriksåterställt den,
- att det fanns raderade filer i målsägandens telefon,
- att de ljudfiler målsäganden lämnat in var i kronologisk ordning.
- att målsäganden beskrivit en omöjlig samlagsställning,
- att målsäganden, i ett meddelande dem emellan, på juldagen skrivit att det var hon som skulle hålla ordning på dem,
- att förhållaren bluffat Göran Lambertz med vad som framgick av ljudinspelningen med avseende på om han tagit av klänningen.

Avskrivningsbesluten

När förundersökningen mot Göran Lambertz lades ned gjordes det med motiveringen att det med utredningsmaterialet inte går att bevisa att den eller de som varit misstänkta har gjort sig skyldig till brott. Med hänsyn till bevisläget och att det framgick att målsäganden inte var trovärdig och hade ljugit borde åklagaren istället motiverat sitt avskrivningsbeslut med att det inte längre förelåg några misstankar om brott. Att åklagaren motiverade sitt beslut som hon gjorde medförde ytterligare skada då det bidrog till att folk i allmänhet alltjämt tror att Göran Lambertz är skyldig.

Det var vidare fel av åklagaren att direkt utan vidare åtgärder skriva av hans anmälan mot målsäganden om falsk tillvitelse. Det fanns mycket som talade för att hon hade ljugit och bevisläget var relativt gott.

Skadan

De aktuella felen ledde till att Göran Lambertz häktades för våldtäkt. Förundersökningen lades visserligen ner men hos gemene man kvarstår misstankarna mot honom. Göran Lambertz är en välkänd person och häktningen fick stor medial uppmärksamhet såväl i samband med häktningen som efter det att han försatts på fri fot. Den mediala uppmärksamheten har förstärkt skadan.

Under häktningen kände Göran Lambertz en stor oro för sin familj och sin partner samt för vad de skulle tro om honom. Han kände även en stark frustration över att inte bli trodd samt över att polis och åklagare inte vidtog tillräckliga åtgärder. Efter att han försattes på fri fot har han har fått ta emot hatfulla kommentarer såväl direkt som via sociala medier. Han har blivit utesluten ur olika gemenskaper, t.ex. en bokklubb och har blivit avbokad på ett engagemang i Almedalen. Göran Lambertz bedömer att han har fått cirka 10–20 procent sämre livskvalitet till följd av de aktuella felen.

Yrkandet om ersättning för ekonomisk skada avser följande poster.

- Kostnader för att hämta och tvätta beslagtagna lakan och kläder om 100 kronor (bensinkostnad 30 kronor och tvättkostnad 70 kronor).
- Kostnad för rengöringsmedel för städning efter husrannsakan om 10 kronor.
- 1 000 kronor som Göran Lambertz gett till sin partner med anledning av hennes rese- och hotellkostnader i samban med häktningen.
- 100 kronor avseende förstörd mat på grund av avspärrningen.

Staten

Utredningen mot Göran Lambertz inleddes med att målsägandens tidigare pojkvän, Martin, gjorde en polisanmälan den 27 december 2020. Målsäganden hade då precis lagts in på sjukhus efter att ha försökt begå självmord. Martin grundade sin anmälan på uppgifter han fått från målsäganden och hennes vän Lina. Göran Lambertz registrerades som skäligen misstänkt och en förundersökning inleddes.

Polisens utredare hade under januari 2021 omfattande kontakter med målsäganden för att få henne att medverka i utredningen. Hon ville initialt inte men ett första förhör kunde till slut hållas den 26 januari. Därefter hördes målsäganden ytterligare tre gånger under februari. Härutöver hördes Martin igen och det genomförs även några förhör med vittnet Lina, målsägandens vän, som bl.a. hade förmått målsäganden att ta sig till sjukhus för att spårsäkra efter händelsen.

Förutom förhören inhämtade polis och åklagare teknisk bevisning, bl.a. meddelanden som skickats mellan de inblandade. Målsäganden hade berättat om meddelanden som skickats mellan henne och Göran Lambertz, henne och Martin samt henne och Lina. Målsäganden var initialt ovillig att lämna ifrån sig sin telefon och ville bli försäkrad att ingen annan information som fanns i telefonen skulle komma med i utredningen. Hon lämnade till slut in telefonen den 18 februari men hade då fabriksåterställt den dagen innan i en butik i Täby. Det ställdes frågor till målsäganden om varför hon hade fabriksåterställt sin telefon och hon förklarade det med att den hade haft tekniska problem. Utredarna verifierade detta med den butik som hade utfört fabriksåterställningen. Innan fabriksåterställningen hade målsäganden lämnat in ett stort antal skärmdumpar, bl.a. avseende meddelanden mellan henne och Göran Lambertz. På grund av fabriksåterställningen fanns inga telefonsamtal, bilder, filmer eller sms kvar i telefonen när den lämnades in till polisen.

Målsäganden hade under mitten av februari även gett in ett antal filer som avsåg inspelningar av hennes och Göran Lambertz samvaro under julafton och juldagen.

Målsäganden fick frågor av utredarna om varför hon hade gjort ljudinspelningar och förklarade då att hon gör det för att hon får minnesluckor och ångest. Genom att spela in vet hon vad som har hänt. Hon förklarade då även att det inte fanns några andra inspelningar än dem som hon gett in i utredningen.

Den 18 mars anhölls Göran Lambertz på sannolika skäl misstänkt för våldtäkt. Det fanns kollusionsfara och dessutom var den s.k. två-årsregeln tillämplig. Det gjordes en husrannsakan och en brottsplatsundersökning i Göran Lambertz bostad. Göran Lambertz hördes och förnekade brott. Han hävdade att det var fråga om ett frivilligt samlag. Efter att Göran Lambertz erhållit en offentlig försvarare hölls ytterligare tre förhör. Göran Lambertz lämnade konsekventa uppgifter i de förhör som hölls med honom. Efter att Göran Lambertz fått avslag på sin begäran om överprövning av anhållningsbeslutet gjordes en häktningsframställan till Uppsala tingsrätt baserat på en omfattande häktningspromemoria på drygt 200 sidor. Uppsala tingsrätt häktade Göran Lambertz på sannolika skäl misstänkt för våldtäkt. Beslutet överklagades till Svea hovrätt som lämnade överklagandet utan bifall.

Flera av de omständigheter som Göran Lambertz gör gällande i förevarande mål var uppe i tingsrätten och hovrätten när domstolarna prövade häktningsfrågan. T.ex. påpekade Göran Lambertz själv uppgifterna om huruvida han tagit av klänningen eller inte i sitt överklagande till hovrätten. Åklagare har inte undanhållit några uppgifter för domstolarna. Att Göran Lambertz skulle ha blivit vilseledd i förhör eller att samlagsställningen var fysiskt omöjlig bestrids.

Utredningen fortsatte i knappt två veckor och den 23 mars lade åklagaren ned förundersökningen. Avspärrningarna kring Göran Lambertz bostad hade dessförinnan hävts den 15 mars. Under den fortsatta utredningen hölls ytterligare förhör med målsäganden och Göran Lambertz, dessutom hölls förhör med ytterligare två vänner till målsäganden, Linnea och Jonathan, anhöriga till Göran Lambertz samt med målsägandens psykolog och den sköterska som hon hade kontakt med på akutmottagningen den 27 december.

Polisen vände sig till Martin, Lina och Linnea för att få fram ytterligare meddelanden eftersom det saknades meddelanden i målsägandens telefon efter fabriksåterställningen, varpå de skickade in skärmdumpar. Det krävdes flera påminnelser innan Martin skickade in skärmdumpar och när han gjorde det hittade man meddelanden mellan honom och målsäganden från en kritisk tidpunkt som fick betydelse för beslutet att lägga ned utredningen.

Utredarna fick tidigt kännedom om 2017 års fall. Målsäganden berättade i ett av de inledande förhören att hon anmält en man för våldtäkt, att utredningen lagts ned och att hon var åtalad för förtal. Hon berättade även att Göran Lambertz hjälpt henne med ett rättsutlåtande i förtalsmålet. Såväl Göran Lambertz som hans försvarare drev på att polisen skulle undersöka 2017 års fall samt om målsäganden förekom i andra liknande fall. Utredaren Cecilia Fucik gick igenom 2017 års fall och kom fram till att det inte var relevant för utredningen. Förundersökningsledaren Annika Bokefors hade härutöver kontakt med den åklagare som lett förundersökningen i 2017 års fall och fick då besked att det hade funnits viss stödbevisning men att bedömningen gjorts att det inte hade räckt för fällande dom.

I 2018 års fall dömdes en man i tingsrätten för att ha våldtagit målsäganden. Han friades dock i hovrätten. I det fallet hade målsäganden liksom i detta fall gett in ljudinspelningar. Hovrätten fann dock inte stöd för att ljudinspelningarna varit manipulerade. Hon hade även fabriksåterställt sin telefon innan den lämnades in.

I det första förhöret som hölls med målsäganden har hon inte preciserat när videosamtalet med Lina hölls och det finns ingen motsättning i detta avseende mellan de uppgifter hon lämnat i det förhöret och i de senare förhören på sätt som Göran Lambertz påstått. När det gäller omständigheterna kring huruvida förhørsledaren vilselett Göran Lambertz om vad som framgått av ljudinspelningarna gällande huruvida han tog av målsägandens klänning eller inte kan detta inte vitsordas. Uppgifterna är korrekt återgivna av förhørsledaren och gick helt oavsett inte ihop med

vad Göran Lambertz tidigare uppgett, dvs. att han befann sig i badrummet när målsägande klädde av sig

UTREDNINGEN

Parterna har åberopat skriftlig bevisning. Härutöver har på Göran Lambertz begäran förhör under sanningsförsäkran hållits med honom själv samt vittnesförhör med rådmannen David Boberg-Linder, hovrättslagmannen Ulrika Carlehäll, kammaråklagaren Annika Bokefors, förhørsledaren Cecilia Fucik, kriminalinspektören Sven Voltaire samt överåklagaren Eva-Marie Persson.

DOMSKÄL

Ersättning enligt frihetsberövdslagen

Göran Lambertz har angett att han godtar Justitiekanslerns praxis ifråga om tillämpning av frihetsberövdslagen och har inte begärt någon ersättning enligt denna lag utöver vad som medgetts av staten. Staten ska, i enlighet med sitt medgivande, utge 18 520 kronor till Göran Lambertz.

Domstolen har därefter att pröva Göran Lambertz anspråk i förhållande till bestämmelserna i skadeståndslagen.

Ersättning enligt skadeståndslagen

Rättsliga utgångspunkter

Skadeståndsansvar för det allmänna regleras i skadeståndslagen. Av 3 kap. 2 § skadeståndslagen följer att staten ska ersätta sakskada eller ren förmögenhetsskada som vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Staten ska enligt

bestämmelsens andra punkt även ersätta skada på grund av att annan kränks på sätt som anges i 2 kap. 3 § genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Av 2 kap. 3 § skadeståndslagen följer att den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära ska ersätta den skada som kränkningen innebär.

Brottet tjänstefel regleras i 20 kap. 1 § brottsbalken. Av bestämmelsen följer att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften ska dömas för tjänstefel. I ringa fall ska inte dömas till ansvar. Vid bedömning av om brottet är grovt ska, förutom uppsåtsfrågan, särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller om gärningen för någon enskild eller det allmänna medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande.

I förarbetena till straffstadgandet om tjänstefel anges att det kan finnas situationer där ett handlingsmönster ter sig självklart utan att det angetts uttryckligen i författning. Samtidigt framhålls att detta inte får innebära att domstolen ska göra en skönsmässig bedömning. (Jfr. prop. 1988/89:113 s. 15). Vidare anges att det av allmänna principer följer att straffrättsligt ansvar för oaktsamhet inte ska komma ifråga för varje avvikelse från den eftersträvade normen; en viss marginal föreligger alltid mellan det helt aktsamma och det oaktsamma (s. 19).

Även om det inte råder fullständig korrespondens mellan reglerna för det allmännas skadeståndsansvar och de straffrättsliga bestämmelserna bör en motsvarande princip om viss marginal även gälla vid prövningen av skadeståndsansvar. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2013 s. 842 angett följande beträffande prövningen enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen.

”[32.] Bestämmelsen i 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen utmärks av att culpabedömningen ska vara såväl objektiviserad som anonymiserad (se prop. 1972:5 s. 497 och prop. 1989/90:42 s. 15; jfr Jan Kleineman,

De offentliga rättssubjektens skadeståndsansvar – offentligrättslig reglering med privaträttslig metod, JT 1991-92, s. 63 ff. på s. 78 ff. med hänvisningar; jfr även SOU 2010:87 s. 83 f.). Det uttrycks i lagtexten genom referensen till ”fel eller försummelse”. Prövningen av om oaktsamhet (”fel eller försummelse”) föreligger får därmed i regel en mer normativ prägel än vad som gäller för många andra oaktsamhetsbedömningar. Det handlar främst om vad den skadelidande är berättigad att begära avseende myndighetsutövningen och inte om eller i vad mån någon enskild handläggare kan klandras.

[33.] Vid prövningen enligt 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen gäller i grunden en och samma culpanorm oberoende av vad för slags fel eller försummelse som den skadelidande gör gällande. /.../

[34.] Vad som utgör fel respektive försummelse måste relateras till beslutssituationen. För ett avgörande av en domstol gäller särskilt höga anspråk på omsorg (se NJA 1994 s. 194). I linje med den objektiverade bedömningen ska i regel en uppenbart oriktig rättstillämpning av en domstol anses oaktsam utan att avseende behöver fästas vid vad som i det enskilda fallet kan vara förklaringen till felet. Men fel eller försummelse i den mening som avses i 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen kan föreligga även utan att rättstillämpningen isolerat sett framstår som uppenbart oriktig. En helhetsbedömning ska göras.”

Högsta domstolen har vidare i rättsfallet NJA 1994 s. 654, i vilket var fråga om skadeståndsansvar för staten i anledning av en domstols bedömning av rätts- och bevisfrågor, angett att uppfattningar kan växla i sådan grad att det mera sällan kan talas om culpa eller med andra ord fel och försummelse i den mening som avses i 3 kap. 2 § skadeståndslagen. Högsta domstolen fastslog vidare i det sammanhanget att endast uppenbart oriktiga bedömningar kan betraktas som culpösa.

De särskilt höga krav på handläggningen som finns för domstolar gäller, av rättssäkerhetsskäl, även för polis och åklagare (jfr. NJA 2017 s. 491, NJA 2002 s. 342 och NJA 2016 s. 453).

Vid prövningen av vad som utgör fel, försummelse eller brott i detta mål kan till en början konstateras att ett frihetsberövande utgör den mest ingripande av statens maktbefogenheter mot sina medborgare. Såväl regeringsformen som Europakonventionen ställer därför upp ett antal krav för när och under vilka

förutsättningar frihetsberövande får ske. Gemensamt för dessa krav är att de har ställts upp i den enskildes intresse för att garantera en opartisk prövning och förebygga att staten missbrukar sina maktbefogenheter.

När det gäller de närmare bestämmelserna om hur en förundersökning ska bedrivas kan ledning hämtas i 23 kap. 4 § rättegångsbalken. Här framgår att en förundersökning ska bedrivas objektivt och att undersökningsledaren ska söka efter, ta till vara och beakta omständigheter och bevis som talar såväl till den misstänktes fördel som till hans eller hennes nackdel. Det anges även att förundersökningen ska bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för misstanke eller orsakas kostnad eller olägenhet. Av 1 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) följer även att undersökningsledaren ska se till att utredningen bedrivs effektivt och att den enskildes rättssäkerhetsintressen tas till vara.

Göran Lambertz har som grund för sitt yrkande om ersättning för skada gjort gällande att staten i utredningen mot honom har gjort sig skyldig till ett stort antal fel och försummelser som även utgjort tjänstefel. Han har vidare angett att kammaråklagaren Annika Bokefors gjort sig skyldig till tjänstefel på 24 punkter samt genom sitt sammantagna agerande mot honom. Göran Lambertz har också gjort gällande att överåklagaren Eva-Marie Persson gjort sig skyldig till tjänstefel på 10 punkter.

Tingsrätten anser att de krav på en helhetsbedömning som Högsta domstolen har angett i NJA 2013 s. 842 utgör utgångspunkt för bedömningen i detta mål. Domstolen kommer i det följande att gå igenom de fel och försummelser som Göran Lambertz har gjort gällande.

Målsägandens bakgrund (punkt 1, 2, 17, 19-21)

Enligt Göran Lambertz borde polis och åklagare i ett tidigt skede ha kontrollerat målsägandens bakgrund. Om de gjort det så hade de, enligt Göran Lambertz, sett ett mönster av felaktiga anmälningar för sexuella övergrepp.

Enligt domstolen är det inte rimligt och inte heller lämpligt att de brottsutredande myndigheterna gör rutinmässiga kontroller av en anmälares bakgrund. Det kan dessutom finnas sekretessrelaterade hinder mot att utföra sådana kontroller. Fördjupningar i denna typ av frågor bör ske först om omständigheterna i det enskilda fallet ger skälig anledning till det.

Av förhöret med Annika Bokefors framgår att det innan Göran Lambertz frihetsberövades fanns flera omständigheter till stöd för misstanken om brott; omständigheterna vid anmälan, uppgifter från målsäganden som initialt inte velat delta i utredningen, stödbevisning i form av vittnesuppgifter från Lina och Martin samt meddelanden, bl.a. mellan målsäganden och Göran Lambertz.

Polis och åklagare kände visserligen på ett tidigt stadium till att målsäganden anmält en annan man för våldtäkt under 2017. Att målsäganden i våldtäktsutredningar tidigare blivit utsatt för liknande brottslighet torde tyvärr inte vara ovanligt och kan inte anses tala vare sig för eller emot att målsäganden är trovärdig. Det utgör, enligt domstolen, därmed i sig inte skäl att kontrollera målsägandens bakgrund. Av utredningen i målet framgår att när Cecilia Fucik och Annika Bokefors kontrollerade 2017 års fall framgick det att det då funnits viss stödbevisning men att förundersökningsledaren bedömt att det inte fanns tillräcklig bevisning för åtal. Enligt domstolens bedömning fanns det i förundersökningen mot Göran Lambertz inte härigenom underlag för en bedömning att målsäganden enbart av denna anledning inte skulle anses trovärdig.

Att målsäganden även anmält en man för våldtäkt under 2018 blev känt först efter det att Göran Lambertz häktats. Det framgår av utredningen i målet att Annika Bokefors då gav direktiv till polisen att undersöka de närmare omständigheterna i 2018 års fall. Det fanns vissa likheter mellan utredningen 2018 och omständigheterna i utredningen mot Göran Lambertz. Även i 2018 års fall förekom inspelningar från händelsen och dessutom hade målsäganden fabriksåterställt sin telefon innan hon lämnade in den till polisen. I 2018 års fall fann såväl tingsrätten som hovrätten att målsäganden var

trovärdig. Inte heller fann någon av domstolarna stöd för att målsäganden skulle ha manipulerat ljudfiler eller iscensatt det som hände. Hovrätten fann dock att tillförlitligheten i målsägandens uppgifter kunde ifrågasättas. Att målsäganden fabriksåterställt sin telefon innan den lämnats in till polisen i båda ärendena är en udda omständighet som förtjänade ytterligare efterforskningar. Det kan emellertid finnas flera förklaringar till varför en person inte vill lämna ifrån sig sin telefon och det är inte en omständighet som ensam kullkastar utredningen eller målsägandens trovärdighet.

Domstolen bedömer att Annika Bokefors gav direktiv om rimliga efterforskningar om målsägandens bakgrund i takt med att omständigheterna i utredningen gav fog för det. Det är inte visat att de bedömningar som Annika Bokefors gjort i denna del har varit oriktiga.

Risk för falska anmälningar (punkt 3)

I Brottsförebyggande rådets (Brå) rapport ”Våldtäkt från anmälan till dom” (2019:9) anges bl.a. att Brå i de ärenden som omfattas av rapporten har funnit att var tionde nedlagd anmälan avser en våldtäkt som sannolikt inte ägt rum. Av förhören med Annika Bokefors, Eva-Marie Persson, Sven Voltaire och Cecilia Fucik eller den åberopade bevisningen i övrigt har inte framkommit att någon av dessa personer har gjort en oriktig bedömning genom att inte tillräckligt beakta riskerna för falska anmälningar.

Målsägandens uppgifter (punkt 4-7)

Utredningen inleddes efter att målsäganden försökt begå självmord ett par dagar efter händelsen hemma hos Göran Lambertz på julafton. Det var en vän till målsäganden som anmälde händelsen och målsäganden ville initialt inte delta i utredningen. Det står klart att målsäganden var skör under januari och februari 2021. Av bl.a. förhöret med Cecilia Fucik har det framgått att man vid förhör med en målsägande under dessa

omständigheter går varligt fram samt att polisen håller flera förhör som inte är identiska eller nödvändigtvis upprepande. Cecilia Fucik har berättat att det inledande förhöret normalt är mer generellt och att man därefter går djupare in i vissa delar.

Göran Lambertz har lyft fram att målsäganden inte lämnat samstämmiga uppgifter i förhören. Han har särskilt påpekat att hon i det första förhöret inte nämnde att hon däckade under videosamtalet med Lina. Domstolen konstaterar att målsäganden under det första förhöret bara helt kort nämnde att hon pratade med sin bästis Lina på facetime någon gång under kvällen på julafton. I det efterföljande förhöret ställde förhørsledaren mer fördjupade frågor om videosamtalet. Det är mot denna bakgrund, enligt domstolen, inte konstigt att målsäganden då gav mer fördjupade svar.

Göran Lambertz har även uppehållit sig vid att målsäganden i det första förhöret uppgett en samlagsställning som var fysiskt omöjlig. Domstolen konstaterar att den beskrivning som målsäganden gav i det första förhöret var helt kortfattad och att uppgifterna, som alltså gavs i ett inledande förhör, inte kan uppfattas som orimliga på sådant sätt att de kan anses påverka målsägandens trovärdighet.

Sammantaget har inte målsägandens uppgifter under förhören varit sådana att de svar hon gett rimligtvis borde ha föranlett andra utredningsåtgärder än de som vidtogs. Tingsrätten anser att det inte är visat att de bedömningar och avvägningar som gjordes av polis och åklagare med anledning av målsägandens uppgifter varit oriktiga.

Ljudinspelningarna (punkt 9)

Målsäganden har spelat in i vart fall delar av hennes och Göran Lambertz samvaro under julhelgen. Att spela in samtal utan att meddela andra närvarande personer att man gör det framstår som märkligt. Målsäganden har dock blivit tillfrågad om anledningen och då lämnat förklaringen att hon spelar in för att veta vad som hänt eftersom hon, till följd av alkohol och medicinering, får minnesluckor som ger henne ångest. Det är svårt att dra långtgående slutsatser av ordningsföljden av inspelningarna.

Vid en helhetsbedömning anser domstolen att det inte är visat att Annika Bokefors eller Eva-Marie Persson gjort en oriktig bedömning av ljudinspelningarnas betydelse.

Fabriksåterställning och saknade meddelanden (punkt 8, 10-12)

Målsäganden var initialt motvillig till att lämna in sin telefon till polisen och uttryckte oro för att annat material som fanns på telefonen skulle exponeras. Att en målsägande i en brottsutredning inte vill lämna in sin telefon till polisen kan ha en mängd olika skäl. Det kan vara så att den har viktiga applikationer som det är svårt att klara sig utan eller att den innehåller material som är känsligt eller utlämnande för personen ifråga. Det är därför inte en omständighet som det går att dra alltför långtgående slutsatser kring. Målsäganden hade också tidigare bidragit med material, bl.a. skärmdumpar innehållande meddelanden mellan de inblandade i utredningen. Att hon fabriksåterställt telefonen dagen innan hon lämnade in den framstår som märkligt och bör ha föranlett en reaktion. Målsäganden fick också frågor om detta under förhör och förklarade då det med att telefonen varit sönder. Dessa uppgifter kontrollerades även med den butik som utfört återställningen.

I efterhand har det konstaterats att det skickats meddelanden mellan Martin och målsäganden som inte fanns i utredningen vid anhållandet och häktningsframställan. När dessa blev kända bidrog de till åklagarens beslut att lägga ned förundersökningen. Det är dock inte visat att det stod klart tidigare under utredningen att några sådana meddelanden hade skickats eller att de hade den betydelse som de sedan skulle visa sig ha. Inte heller att det tog tid för Martin att lämna in ytterligare skärmdumpar från sin telefon går det att dra några långtgående slutsatser ifrån. Av förhöret med Cecilia Fucik har även framgått att det till viss del kan ha rört sig om ett missförstånd då Martin kan ha trott att utredarna inte behövde hans telefon sedan de fått in målsägandens.

Vid en helhetsbedömning anser domstolen att det inte är visat inte Annika Bokefors eller Eva-Marie Persson gjort en oriktig bedömning ifråga om fabriksåterställningen eller de saknade meddelandena.

Uppgifterna om huruvida Göran Lambertz tog av målsäganden klänningen (punkt 16)

Göran Lambertz har gjort gällande att förhørsledaren Sven Voltaire vilselett honom vid ett förhör genom att felaktigt ha återgett att det framgått av en av ljudinspelningarna från Göran Lambertz och målsägandens samvaro på julafton att Göran Lambertz sagt att han tagit av målsäganden klänningen. Domstolen konstaterar inledningsvis att det av förhørsprotokollet från den 9 mars framgår att Göran Lambertz fick ett citat uppläst för sig från en av de utskrivna ljudfilerna. Huruvida det var det ordagranna citatet som framgår av utskriften av inspelningen som lästes upp för Göran Lambertz eller det som antecknats i förhørsprotokollet från den 9 mars är oklart. Även om det skulle vara det senare menar domstolen att skillnaden i innebörd är försumbar då det från utskriften av ljudfilen framgår att Göran Lambertz sagt att ”jag lyckades inte särskilt bra och få av dig klänningen. Den var jåkligt svår att få av”. Det är mot bakgrund härav en fullt rimlig tolkning att Göran Lambertz i vart fall försökt ta av målsägandens klänning. Domstolen anser mot denna bakgrund att det inte är visat att Sven Voltaire åsidosatt vad som ålegat honom som förhørsledare eller Annika Bokefors som förundersökningsledare.

Information vid häktningsförhandlingen (punkt 18)

Åklagaren gav in en 204 sidor lång häktningspromemoria till Uppsala tingsrätt inför häktningsförhandlingen. Rådmannen David Boberg-Linder har uppgett att han tog del av den före förhandlingen. Därutöver har åklagaren, enligt tingsrättens protokoll, hänfört sig till häktningspromemorian vid förhandlingen. Härutöver kan konstateras att häktningsförhandlingen varade i tre timmar samt att Göran Lambertz och hans försvarare hade goda möjligheter att föra fram de invändningar de hade mot utredningen.

Som domstolen ovan redovisat går det när det gäller målsägandens uppgifter i förhör, när det gäller frågan om huruvida Göran Lambertz tagit av målsäganden klänning samt i frågan om ljudfilernas kronologiska ordning inte att dra så långtgående slutsatser som Göran Lambertz gör gällande. Det finns därför heller inte stöd för att åklagaren när det gäller dessa omständigheter skulle ha undanhållit något från domstolarna. Vid tidpunkten för häktningsförhandlingen fanns det, enligt Annika Bokefors, inte några misstankar om att målsäganden hade raderat några meddelanden eller andra filer i sin telefon. Det är inte visat att detta var en oriktig bedömning vid tillfället. När det gäller uppgifterna om fabriksåterställningen har Annika Bokefors uppgett att hon, såvitt hon minns, uppmärksammade domstolen på denna omständighet vid häktningsförhandlingen. Målsäganden fick även frågor om fabriksåterställningen i ett av de förhör som fanns med i den häktningspromemoria som gavs in till domstolen. Det är mot denna bakgrund inte visat i målet att åklagaren undanhöll denna omständighet för domstolarna. Att hovrättslagmannen Ulrika Carlehäll inte minns om hon uppmärksammades på denna fråga vid föredragningen då hovrätten prövade Göran Lambertz överklagande förändrar inte bedömningen.

Sammantaget anser domstolen att det inte är visat att Annika Bokefors undanhållit information från domstolarna i samband med häktningsframställan eller häktningsförhandlingen.

Sannolika skäl för brottsmisstanken (punkt 13-15, 22)

Åklagaren har fortlöpande under utredningens gång gjort bedömningar avseende huruvida det förelegat sannolika skäl för brottsmisstanken. Mot bakgrund av vad som redovisats ovan i de olika delarna finner domstolen inte att det i målet är visat att Annika Bokefors eller Eva-Marie Perssons bedömningar varit oriktiga. Vad Göran Lambertz anfört om att ursprungssannolikheten för att en 70 årig tidigare ostraffad man skulle begå en våldtäkt är mycket låg förändrar inte denna bedömning. Oavsett

den teoretiska ursprungssannolikheten måste varje fall bedömas utifrån den bevisning som är för handen i varje enskilt fall.

Beslut om att lägga ned förundersökning (punkt 23-24)

Annika Bokefors har lagt ned förundersökningen mot Göran Lambertz med motiveringen att det inte går att bevisa brott. Hur en åklagare väljer att motivera sitt beslut grundar sig på åklagarens bedömning. Av förhöret med Eva-Maria Persson framgår att den aktuella beslutsmotiveringen är den normala vid så pass omfattande utredningar som det här var fråga om. Tingsrätten anser att motiveringen inte är felaktig eller grundad på en oriktig bedömning.

Annika Bokefors har med samma motivering lagt ned förundersökningen vad gäller Göran Lambertz anmälan av målsäganden för falsk tillvitelse. Åklagaren har under förhöret angett att hon haft en god bild av bevisläget genom den insikt hon fått som förundersökningsledare i utredningen mot Göran Lambertz. Inte heller detta nedläggningsbeslut eller dess motivering kan anses som felaktigt eller grundat på en oriktig bedömning.

Sammanfattning

Vid en helhetsbedömning anser tingsrätten att det inte har framkommit att polis eller åklagare har gjort sig skyldiga till sådana fel, försummelser eller brott, varken på de enskilda punkterna eller sammantaget, som medför skadeståndsansvar för staten för ekonomisk skada, sakskada eller ideell skada utöver vad som medgetts av staten.

Rättegångskostnader

Målet har i huvudsak rört frågan om statens ansvar enligt skadeståndslagen. Denna fråga har Göran Lambertz tappat i dess helhet. Han ska därför ersätta statens rättegångskostnad. Göran Lambertz har vitsordat det av staten yrkade beloppet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga (TR-02)

Överklagande, ställt till Svea hovrätt, ska, med hänsyn till mellanliggande helgdagar, ha kommit in till Stockholms tingsrätt, senast den 27 december 2021. Det krävs prövningstillstånd.

Magdalena Hägg Bergvall

Alexander Ramsay

Boel Hilding Berggren

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandet har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se